

ВЕРЛІБРЫ МАКСІМА ТАНКА
Ў КАНТЭКСЦЕ СУСВЕТНАЙ ПАЭТЫЧНАЙ ТРАДЫЦЫІ

Максім Танк – паэт еўрапейскага і сусветнага маштабу. Яго творчасць і дасягненні, асабліва ў асваенні і развіцці новых жанравых форм, нельга пераацаніць. Ураджэнец Нарачанскага краю (в. Пількаўшчына Мядзельскага раёна), ён літаральна ўварваўся ў беларускую, найперш заходнебеларускую паэзію.

У літаратуру Заходняй Беларусі М. Танк ўвайшоў трыма зборнікамі – “На этапах” (1936), “Журавінавы цвет” (1937), ”Пад мачтай” (1938) – і паэмай “Нарач” (1937). Першы зборнік – паэзія змагання, “турэмная лірыка”, што загучала з-за лукішкоўскіх крат, “паэзія бунту”, у якой пераважала сімволіка. “Журавінавы цвет” – зашыфраваны, у ім бачыцца заглыбленне ва ўнутраны свет чалавека, у яго псіхалогію, узмацненне чалавеказнаўчага зместу. Трэці зборнік – “Пад мачтай” – меў філасофскае гучанне. Пад карабельнай сасной, як пад мачтай, адчуў сябе лірычны герой паэзіі М.Танка на велізарным зямным караблі, зямным шары, на якім чалавецтву “плыць” удалячынь, у Сусвет. Тут якраз праявіліся тыя рысы паэзіі М.Танка ў галіне свабоднага верша – верлібра, якія стануць вызначальнымі, істотнымі ва ўсёй творчасці паэта. Прага да свабоды, братэрства жывіла ўсю творчасць і само жыццё паэта, што і спарадзіла новую і нязвычайную для беларускай літаратуры жанравую форму верша – верлібра. Яму было ўсяго больш за 30 гадоў, калі ён стаў хрэстаматычным паэтам, “увайшоўшы” ў падручнікі выдатнымі творами і не менш легендарнай біяграфіяй змагаючыся за свабоду і незалежнасць.

Верлібр (франц. *vers libre* ‘свабодны верш’) заняў трывалае месца ў амерыканскай і еўрапейскай літаратуры, найперш англамоўнай. Свайму распаўсюджанню верлібр абавязаны ў XIX стагоддзі Ф. Гёрдэрліну, У. Уітмену, Ж. Лафаргу, А. Рэмбо, С. Крэйну. Упершыню тэрмін *верлібр* увёў французскі паэт і крытык Кан у 1884 годзе. Р. Олдзінгтон пісаў: “Мы не настойваем на тым, што верлібр – адзіны метада стварэння паэзіі. Але мы адстаяваем права і свабоду пісаць такім чынам”. “Аўтар верлібра свабодны ва ўсім, калі не лічыць неабходнасці ствараць добрыя вершы” (Т. Эліёт).

Дзякуючы свайму мастацкаму таленту Максім Танк заваяваў выключнае месца ў сусветнай паэзіі, яго імя стаіць у шэрагу выдатных мэтраў верлібра – П. Неруда (Чылі), Я. Рыцас (Грэцыя), В. Незвал (Чэхія), А. Лундквіст (Швецыя), П. Элюар і Ж. Прэвер (Францыя), А. Фет у рускай, Г. Гейне ў нямецкай, Р. Кіплінг у амерыканскай літаратуры. Родапачынальнікамі верлібра ў беларускай літаратуры можна лічыць Я. Купалу і М. Багдановіча (“Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы”, 1915 г.). Верлібр распаўсюджаны ў творчасці Я. Сіпакова, А. Лойкі, А. Разанава, А. Вярцінскага, В. Зуёнка, П. Макаля, М. Стральцова, С. Дзяргая.

Гармонія, якая нараджаецца са сплаву думкі і пачуцця, – вось што такое верлібр. У адрозненне ад канвенцыйных вершаў (якія маюць абавязковыя прыкметы формы – метр, рыфму ці хоць адзін з іх, напрыклад, рытм, інтанацыю), свабодны верш мае значную свабоду, аналітычную, сэнсавую, філасофскую заглыбленасць з апорай на змест, думку, пачуцці. Максім Танк – паэт-наватар. Нацыянальны код паэзіі выразны: родная старонка Пількаўшчына, Нарачанскі край, любая беларуская зямля, вецер над возерам і лесам, хлеб на стале, хата, “пакрытая крыламі ластаўкаў”, вокны “зашклёныя вачамі блізкіх”, “парог, вычасаны з успамінаў” усіх тых, хто прыходзіў у хату, “дзверы на завесах цвыркуновай песні”, сосны ля дому, поле, “накрытае рунню”, зорнае неба ў студні, рацэ і азёрах, дарога, якая просіць цішы, лес з ранішняй імжой, людзі і праца – вось вобразы паэтавай песні. М.Танк – паэт глыбокага філасофскага складу, мысліцель. Свет верлібра – складаны. Гэта паэзія пазнання добра і зла, паэзія ведаў, даверу, маральнай чысціні, спакою і грамадскай мужнасці. Зборнікі: “Мой хлеб надзённы” (1962), “Глыток вады” (1964), “Хай будзе святло” (1972), “Дарога, закалыханая жытам” (1976), “За маім сталом” (1984). Прагу духоўнасці, сугучнасць святла, характва, дабрыні і маралі выклікаюць верлібры паэта. “Той, хто дрэва садзіў, /Будзе веснім іх цветам, /Той, хто сеяў зярно, /Жытам закалосіцца, /Хто спагадай дзяліўся, /Ажыве ва ўспамінах, /Хто склаў песню народу, /Яе рэхам уваскрэсне”. Настаўніцтва і праоцтва складае аснову філасофскай паэзіі класіка.

Паэзія Максіма Танка вартае сусветнага прызнання і мае агульначалавечую каштоўнасць.

Н. Ю. Паўлоўская

НАВУКОВАЕ КІРАЎНІЦТВА ПРЫ ПАДРЫХТОЎЦЫ КАДРАЎ ВЫШЭЙШАЙ КВАЛІФІКАЦЫІ

Паспяховае развіццё грамадства грунтуецца на базавых устаноўках гуманітарных ведаў, неад’емным складнікам якіх выступае лінгвістыка. Ад таго, якога кшталту спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі будуць рыхтаваць універсітэты і навукова-даследчыя ўстановы, залежыць лёс цывілізацыі homo sapiens. У рэчышчы гэтых працэсаў роля навуковага кіраўніка, характар яго ўзаемадзеяння з аспірантамі ці дактарантамі – гарантыя прагрэсу ў стварэнні суперінтэлектуальнай прасторы, поспеху ў даследчыцкай працы саіскальніка на атрыманне вучонай ступені.

З’яўляючыся вельмі складаным і адказным, навуковае кіраўніцтва – выключна захапляльны, насычаны і адначасова затратны працэс, які патрабуе шмат разумовай энергіі, сіл, вопыту. Навуковы кіраўнік павінен увасабляць рысы настаўніка і псіхолога, эксперта і дарадцы. У першую чаргу, гэта аўтарытэтны вучоны з шырокім кругаглядам, энцыклапедычнымі ведамі, які забяспечвае якасную падрыхтоўку навукова-педагагічных кадрў у пэўнай вобласці ведаў. Ён – спецыяліст, адказны за арганізацыю навуковага дасле-